

Așteptări profesionale vs. realitatea din armată

Înainte de intrarea în instituția militară de învățământ, atât elevii, cât și cursanții Școlii Militare de Maștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre „Basarab I” își reprezintă mediul de viață și activitatea specifică acestuia și își construiesc un ansamblu bogat de așteptări.

Cercetarea de față urmărește să evidențieze măsura în care imaginea anticipată este confirmată de realitatea din instituția militară și efectele pe care concordanțele sau discordanțele dintre ele le au asupra procesului de adaptare a elevilor și

cursanților.

Analiza cantitativă și calitativă a datelor obținute prin aplicarea unui chestionar de opinie la două loturi de subiecți școlarizați pe filiere diferite ne-a permis să constatăm că, atât la elevi, cât și la cursanți, nu există o concordanță deplină între așteptări și realitatea din instituția militară, dar aceasta nu constituie un obstacol major în calea adaptării lor.

Valorificarea concluziilor și măsurilor propuse atât de factorii implicați în informarea și orientarea tinerilor către armată, dar și de cei implicați în procesul de instruire și educare din școală va contribui la optimizarea procesului de adaptare și integrare a acestora la cerințele activității militare.

În ultimii ani, s-au produs modificări substanțiale ale carierelor profesionale, astfel încât siguranța reală a unui post de muncă este tot mai mult în relație cu nivelul capacităților, deprinderilor, cunoștințelor și competenței profesionale.

Congruența între orientarea în carieră și modul de muncă are consecințe directe asupra

comportamentului și atitudinii indivizilor în activitate. Atunci când există potrivire între capacități, talente, interese și mediul profesional, efectele vor fi satisfacția și sentimentul competiției.

Termenul expectanță desemnează o stare de anticipare caracterizată prin estimarea anumitor rezultate ale activității, interacțiunilor sociale, propriei conduite sau ale comportamentului altora față de sine. Așteptarea (expectanța) este definită de Vroom ca fiind perceperea șanselor de a obține rezultatele dorite, în urma unor acțiuni (relația percepută dintre efort și performanță). Ea se identifică cu probabilitatea subiectivă și se exprimă prin relația acțiune-rezultat. Mărima așteptării este dată de certitudinea subiectivă a urmării unui act de un anumit rezultat. Expectanța vizează anticiparea succesului sau a insuccesului și consecințele acestora.

Pomind de la aceste premise, cercetarea de față urmărește să evidențieze măsura în

**Psiholog ELENA LANGA
Asistent universitar CLAUDIU LANGA**

care imaginea anticipată față de profesia militară, construită pe o realitate „auzită”, se mulează pe realitatea „trăită efectiv”, dar și efectele pe care concordanțele sau discordanțele dintre ele le au asupra procesului de adaptare a elevilor și cursanților.

Aria și metodologia cercetării

1. *Metoda* : studiul comparativ al datelor obținute prin observație și convorbire, dar și al rezultatelor colectate prin aplicarea unui chestionar, la jumătatea perioadei de școlarizare, la două loturi de subiecți.

2. *Lotul de subiecți* : câte 25 de elevi pe filiera directă și 25 de cursanți pe filiera indirectă. Elevii provin din licee civile și militare, bacalaureați, preluați pe filiera directă, adică admiterea prin examen; cursanții sunt preluați pe filiera indirectă, din rândul militarilor angajați pe bază de contract.

3. *Instrumentul de lucru* : chestionarul de opinie a fost construit de către autorii lucrării și conține un număr de opt itemi, incluzând întrebări de tip dihotomic, cu răspunsuri deschise, dar și întrebări cu mai multe variante de răspuns. Chestionarul a urmărit să

surprindă atât gradul de informare și factorii care au contribuit în mod esențial la orientarea spre profesia militară, cât și pe cei ce se regăsesc în continuare cu rol hotărâtor și corespund aspirațiilor profesionale ale acestora. Din evantaiul larg al acestor factori, unii sunt absolut necesari pentru a asigura adaptarea la sarcini și desfășurarea în condiții optime a activităților, iar alții au caracter complementar sau de dorit în structura motivației subiecților.

4. Ipoteze de lucru:

H.1: este de așteptat ca expectanțele privind cariera militară să fie diferite, în funcție de filierele de școlarizare;

H.2: este de așteptat ca factorii inițiali care au determinat alegerea carierei militare să nu fie în concordanță totală cu cei existenți în instituția militară;

H.3: este de așteptat ca neconcordanțele confirmate de ipoteza nr. 2 să creeze atât elevilor, cât și cursanților, unele dificultăți de adaptare la cerințele vieții militare.

5. Analiza itemilor:

● Analiza cantitativă a datelor referitoare la opțiunea lor pentru cariera militară evidențiază că toți elevii și cursanții celor două loturi (100%) consideră că este foarte important să fie *orientați din timp și bine informați* privind cerințele specifice acestei profesii.

Fiind implicați în mod direct în viața militară, cursanții, proveniți din militari angajați pe bază de contract, și-au fundamentat hotărârea alegerii carierei pe informații corecte desprinse din contactul direct, din ceea ce au trăit ei efectiv.

Și elevii, după șase luni de școlarizare, conștientizează că imaginea foarte bună despre armată, desprinsă din surse diverse

(cărți, filme etc.) și care cuprinde în general elemente abstracte, greu de verificat, nu coincide cu imaginea reală despre factorii de solicitare fizică și psihică asociați activității specifice militare, desprinse din sursele oficiale sau trăite efectiv.

● În privința factorilor care le-au influențat decizia luată, există o diferență mică între loturi: procentul cursanților care își atribuie hotărârea de a deveni cadre militare, considerând-o

proprie și neinfluențată de nimeni, este de 100%, iar la elevi este de 84%, doi din cei patru elevi care au fost influențați de familie sunt cazuri sociale, cu un părinte decedat în timpul misiunilor militare.

Procentul mare al elevilor, în majoritate de 19 ani, care au decis singuri în alegerea acestei profesii, demonstrează ori faptul că orientarea școlară a fost bine făcută, iar cei în cauză și-au descoperit aptitudinile și calitățile necesare pentru o astfel de profesie, ori predomină, în cazul acestora, sentimentul fals al liberului arbitru, subiecții fiind destul de tineri pentru a realiza influențele reale ale celorlalți factori în această privință.

● Analiza factorilor referitori la *expectanță* (întrebarea 3 din chestionar), dar și a celor care corespund realității din instituția militară (întrebarea 4 din chestionar), evidențiază diferențe semnificative între subiecții celor două loturi privind nivelurile de evaluare.

Ierarhizarea factorilor așteptați, care au fost determinanți în alegerea inițială

Tabel nr. 1 La cursanți:

Nr crt.	Așteptări	Procent	Confirmări	Procent
1.	Siguranța unui loc de muncă	83%	Siguranța unui loc de muncă	79%
2.	Prestigiul și importanța profesiei	75%	Formarea deprinderilor de lider	71%
3.	Ordinea și disciplina militară	62%	Dorința de a învăța, a ști, a descoperi	67%
4.	O bună pregătire fizică	58%	Prestigiul și importanța profesiei	62%
5.	Posibilitatea plecării în misiuni	50%	O bună pregătire fizică	54%

a profesiei militare și a celor confirmați de realitatea instituției militare fiind resimțiti în continuare ca importanți pentru cariera militară, se prezintă astfel:

- *siguranța unui loc de muncă* se regăsește în ambele situații ca un factor determinant, cu procentajul cel mai mare în alegerile făcute de cei chestionați: 83%, respectiv 79%. Este evidentă dominarea sentimentului de securitate socială determinat și de faptul că majoritatea cursanților sunt căsătoriți și au responsabilități față de propriile familii;

- *prestigiul și importanța profesiei* se află pe locul doi la expectanță, cu un procent de 75%, și pe locul 4 (62%) în ierarhizarea factorilor confirmați de realitate. Deoarece prestigiul ocupațional reprezintă valorizarea unei profesii, este clară nevoia cursanților de afirmare și valorizare a Eului în contextul relațiilor sociale, nevoia de a fi importanți, utili societății;

- *ordinea și disciplina militară* se regăsește pe locul trei, cu un procent de 62%, doar la expectanță; același loc trei este ocupat însă la

confirmări de *dorința de a învăța, a ști, a descoperi* (67%), ceea ce evidențiază conștientizarea faptului că o bună pregătire profesională este premisa succesului în carieră;

- *formarea deprinderilor de lider*, care nu se regăsește printre factorii determinanți ai carierei militare, ocupă locul doi la categoria celor confirmați de realitate, cu un procent de 71%. De asemenea, în topul factorilor confirmați, regăsim, pe locul patru, *posibilitatea probării propriilor calități*, ceea ce evidențiază că deși nu au avut informații clare și suficiente despre cerințele cursului de leadership, înainte de începerea acestuia, cursanții au înțeles că vor deveni lideri de grupuri mici, ceea ce implică dezvoltarea unor calități specifice;

- *o bună pregătire fizică* este factorul care și-a spus cuvântul în decizia de a urma cariera militară pentru 58% dintre cursanți, ocupând locul patru în ierarhizarea factorilor așteptați. Importanța acestui factor a fost confirmată și de realitatea instituției militare pentru un procent de 54%, ocupând locul cinci. Se observă că rezistența fizică este considerată de mai mult de jumătate din lotul cursanților ca fiind o aptitudine absolut necesară viitorilor subofițeri;

- *posibilitatea plecării în misiuni externe* este un factor destul de important pentru un procent de 50%, ocupând locul cinci la expectanță. Având în vedere că factorul *loc de muncă bine plătit* nu se află printre primii 5 factori așteptați ca fiind determinanți pentru alegerea carierei militare, este evident că realizarea materială reprezintă un factor important, dar nu prioritar pentru cursanți. Cu siguranță este mai importantă reușita școlară în perioada formării profesionale, decât salariul la un moment dat.

- *dorința de a învăța, a ști, a descoperi* este aleasă în procent de 80%, ca factor de expectanță, și 68%, ca factor confirmat de realitate, ocupând locul 1 la ambele categorii de factori. Menținerea motivației intrinseci anterioare admiterii în școală evidențiază dorința de realizare în plan profesional, de autoperfecționare;

- *siguranța unui loc de muncă* se regăsește, ca și la cursanți, atât ca factor așteptat cât și confirmat, la mai mult de jumătate din subiecții chestionați: 67%, respectiv 62%. Armata este percepută ca o instituție ce are avantajul oferirii unui loc de muncă la finalul studiilor și al unei protecții sociale corespunzătoare;

- *viața în colectiv și șansa de a avea mai mulți prieteni* (62%), *îndeplinirea unor sarcini dificile, cu risc crescut* (56%), și *plăcerea de a purta uniformă* (50%) sunt următorii factori așteptați. Se constată nevoia de socializare, relaționare interpersonală, dar și pe cea de risc, de aventură specifică vârstei adolescente. Nevoia de a purta uniformă exprimă trebuința

de afișare personală, de identificare în societate, dar și mândria de a lucra într-un mediu social specific care implică realizarea unor sarcini dificile;

- *posibilitatea probării propriilor calități* (54%), *prestigiul și importanța profesiei* (44%) și *dezvoltarea calităților de lider* (42%) sunt factori care, deși nu au influențat decizia inițială, sunt foarte importanți, deoarece sunt confirmați de realitate. Aspectele de natură provocatoare sunt înlocuite cu cele impuse de cerințele acestei specializări, conturându-se o imagine profesională reală.

În concluzie, prezența, la lotul de elevi, pe locurile trei, patru, și cinci a altor factori confirmați, diferiți de cei așteptați, care le-au influențat opțiunea pentru cariera militară, demonstrează că imaginea anterioară despre profesie, formată pe baza unor surse de informare, nu se suprapune decât parțial peste cea reală, confirmându-se ipoteza de cercetare nr. 2

La cursanți însă diferențele dintre frecvențele celor două categorii de factori este mai mică decât la elevi, fapt explicabil prin cunoașterea reală a mediului militar, a avantajelor și dezavantajelor oferite, datorită statutului lor anterior de militar în termen sau militar angajat pe bază de contract. Același lucru explică și diferențele constatate între expectanțele elevilor și cele ale cursanților, confirmându-se și prima ipoteză de cercetare.

● Diferențele specificate mai sus se reflectă și în procentul diferit, la cele două loturi, a *concordanței dintre așteptările inițiale și realitatea existentă*: 58% dintre cursanți și doar 32% dintre elevi consideră că această concordanță este în mare măsură, la restul cursanților (42%) și al elevilor (68%), aceeași corespondență fiind în mică măsură.

● Diagnosticarea *aptitudinilor de profesie* arată că, în opinia elevilor, principala „poartă de intrare” în zona aptitudinilor militare o reprezintă aptitudinile pentru învățare, forța memoriei, inteligența, în timp ce cursanții consideră ca fiind foarte importante aptitudinile sportive și cele legate de rapiditatea și precizia mișcărilor, de manipularea tehnicii din dotare.

Această diferență se explică prin dominarea, la elevi, a gândirii abstracte dezvoltată în timpul liceului și întreținută de specificul unor discipline cu caracter teoretic care se fac în anul I de studiu, iar la cursanți, a gândirii concrete, practice, formată și dezvoltată în cadrul stagiului militar și a perioadei de angajare pe bază de contract.

● În aceeași idee a orientării profesionale corecte și a urmării unui tip de carieră care să corespundă abilităților și aptitudinilor celor intervievați, aceștia au fost rugați să-și decline părerea cu privire la gradul în care integrarea în instituția militară *raspunde aspirațiilor acestora*.

Dacă procentul cursanților care își exprimă satisfacția, deoarece această profesie corespunde în totalitate aspirațiilor acestora, este de 100%, la lotul de elevi aceeași corespondență este de 80%, restul de 20% fiind mulțumiți doar în mică măsură.

Analiza factorială evidențiază o corelație pozitivă între gradul de informare, influențele exercitate asupra deciziei de a urma cariera militară și nivelul lor de aspirație. Astfel, elevii care afirmă că această profesie nu corespunde decât în mică măsură aspirațiilor lor sunt:

- cei care nu au avut suficiente surse de informare privind cerințele mediului militar;

- cei care au fost influențați în hotărârea lor de familie;

- cei la care expectanțele sunt infirmate în mare măsură de realitate;

- cei care afirmă că neconcordanțele între așteptări și realitate reprezintă un obstacol în calea adaptării lor.

● Urmărind *incidența acestor factori*

Tabel nr. 2 *La elevi:*

Nr crt.	Așteptări	Procent	Confirmări	Procent
1.	Dorința de a învăța, a ști, a descoperi	80%	Dorința de a învăța, a ști, a descoperi	68%
2.	Siguranța unui loc de muncă	67%	Siguranța unui loc de muncă	62%
3.	Viața în colectiv și șansa de a avea mai mulți prieteni	62%	Posibilitatea probării propriilor calități	54%
4.	Îndeplinirea unor sarcini dificile, cu risc crescut	56%	Prestigiul și importanța profesiei. Posibilitatea probării propriilor calități	44%
5.	Plăcerea de a purta uniformă	50%	Dezvoltarea calităților de lider	42%

ELEVI

CURSAŢI

asupra procesului de adaptare, constatăm că pentru mai mult de jumătate dintre subiecții celor două loturi (58% elevi și 67% cursanți) neconcordanțele existente le influențează adaptarea în mică măsură și un număr de patru elevi (16%) resimt acest lucru ca un obstacol major.

Așa cum rezultă din grafic, procentul mic (26% elevi și 33% cursanți) al celor pentru care lipsa coincidenței între așteptări și confirmări nu constituie deloc un obstacol în calea adaptării și integrării lor la cerințele vieții militare confirmă ipoteza de cercetare nr.3. ■

Concluzii

● Atât la subiecții lotului de elevi, cât și la ai celui de cursanți, factorul care a fost determinant în opțiunea pentru cariera militară se menține pe primul loc și la categoria celor confirmați de realitate.

Dacă la elevi, factorul hotărâtor – dorința de a învăța, a ști, a descoperi are la bază o motivație intrinsecă, la cursanți, factorul situat pe locul 1 - siguranța unui loc de muncă-este de natură extrinsecă, determinat de avantajele oferite de această profesie. Dar selecția și situarea pe locuri prioritare a altor factori decât cei inițiali, însă confirmări de realitate, demonstrează posibilitatea transformării, în virtutea autonomiei motivelor, a motivației extrinseci în motivație intrinsecă. Este evident că în perioada formării profesionale și la cursanți este prioritară reușita școlară, iar îmbinarea dintre realizarea materială și cea spirituală este definitorie pentru o carieră militară reușită.

● Atât la elevi cât și la cursanți, nu există o concordanță deplină între așteptări și realitatea din instituția militară.

Faptul că imaginea inițială despre profesie este mai îndepărtată de realitate, în cazul elevilor evidențiază că aceștia beneficiază de insuficiente surse de informare și care pun în evidență doar atracțiile și frumusețile protocolare, festive ale acestui segment profesional. De aceea, este nevoie de o implicare mai mare a celor în drept în procesul de promovare a profesiei militare și folosirea mai multor mijloace prin care informația să ajungă la tineri și să le formeze o imagine mai reală despre rigorile și privațiunile ce-i sunt proprii.

La cursanți, există însă o concordanță mai mare între cele două categorii de factori, determinată de faptul că motivația lor pentru cariera militară este influențată de cunoașterea reală a mediului militar. Totuși ei nu sunt suficient informați cu privire la cerințele cursului pe care îl fac în școală, la deprinderile pe care și le vor forma în calitate de lider de grup mic și la rolul lor în structura armatei. De aceea, se impune o mai bună colaborare între factorii implicați în informarea acestora.

● În opinia cursanților, viitorul statut de militar profesionist se apropie în totalitate de aspirațiile lor, în timp ce elevii cred, în proporție de 20%, că statutul de subofițer sau maestru militar este inferior posibilităților lor intelectuale. S-a observat această părere mai ales la elevii proveniți din liceele militare.

● Neconcordanța dintre așteptări și realitate constituie un obstacol care nu influențează, însă, în mod major, procesul de integrare și adaptare la cerințele mediului militar. Deoarece nu este posibil să existe o coincidență totală între imaginea anticipată și realitate, apare firească materializarea acestei neconcordanțe într-un dezechilibru de orientare, cu incidente mai persistente sau trecătoare asupra procesului de adaptare și integrare.

Concluziile desprinse din această cercetare pot fi folosite în scopul unei mai bune informări și orientări a tinerilor care ajung în instituțiile militare de învățământ, dar și la valorificarea, de către cei implicați în procesul de instruire și educare a elevilor și cursanților, a factorilor care facilitează adaptarea eficientă la stilul de viață militar.

BIBLIOGRAFIE

- Ceașu, V., *Cunoașterea psihologică și condiția incertitudinii*, București, Editura Militară, 1978.
 Chelcea, S., Mărginean, I., Cauc, I., *Cercetarea sociologică*, Deva, Editura Destin, 1998.
 Cracsner, C., *Elemente de psihologie militară*, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 2003.
 Rotariu, T., Iluț, P., *Ancheta sociologică și sondajul de opinie*, Iași, Editura Polirom, 1997.
 Șchiopu, U., *Dicționar de psihologie*, București, Editura Babel, 1994.
 Neclăuș, A., *Reprezentările sociale*, Iași, Editura Polirom, 1997.